

hurá, 1|2022 muzeum!

Výstava
Krvavý román
Josefa Váchala

2

Ze sbírek
Svícen s temnou
minulostí

3

Přehled
archeologických
výzkumů 2021

4

Osobnost
František
Klobouček

5

Staré
jičínské živnosti
Mlynáři

7

VÝSTAVA Lidé odvedle

Výstava Lidé odvedle s podtitulem „Neobvyklý výlet do světa lidí s hendikepem“ vytvořená Nadací Sirius přibližuje interaktivním způsobem život hendikepovaných. Jejím cílem je názorně ukázat především dětem, s jakými překážkami se musí osoby se zrakovým, sluchovým a tělesným postižením vyrovnávat. Nakrátko se tak návštěvníci ocitnou v jejich kůži a mohou se podívat na svět jiným pohledem.

Interaktivní výstava *Lidé odvedle* zve návštěvníka zábavnou formou na výlet do světa hendikepovaných lidí: od přípravy na cestu, přes orientaci v terénu a použití dopravního prostředku, až po zážitky z cest. Na výstavě proto nebude chybět ani model autobusu, nebo temný tunel znesnadňující orientaci.

Výstava je rozdělena do několika etap, věnovaných jak různým úkonům, tak jednotlivým zdravotním znevýhodněním. Návštěvníci si zde osobně vyzkouší, jak se musí hendikepovaní lidé, dospělí i děti vypořádat s různými životními situacemi, které jsou pro zdravého člověka bezproblémové, ale pro zdravotně znevýhodněné mohou představovat překážku. Návštěvníci se také seznámí se zásadami

správné komunikace s hendikepovanými osobami a dozví se, jak jim citlivě a účinně nabídnout pomoc.

Výstava *Lidé odvedle* je koncipována jako putovní, aby oslovila co nejvíce návštěvníků. Premiéru si výstava odbyla před rokem v Západočeském muzeu v Plzni a přes

Humpolec a Chomutov doputovala do jičínského muzea. Výstava je otevřena široké veřejnosti, především je však zaměřena na žáky základních a středních škol a jejich pedagogy.

Výstava se uskuteční v zámecké galerii od 11. února do 10. dubna 2022.

VÝSTAVA Krvavý román Josefa Váchala

Nový výstavní rok jičínského muzea zahájí výstava *Krvavý román* Josefa Váchala, kterou zapůjčilo Regionální muzeum v Litomyšli. Výstava na velkoformátových tiscích přiblíží vznik tohoto Váchalova díla.

Krvavý román je nejznámějším a nejčastěji vydávaným Váchalovým tiskem. Román se dočkal dvou vydání v roce 1974 a v roce 1990. Širokému publiku jej dodnes přibližuje filmová verze Jaroslava Brabce z roku 1993 a mnohá divadelní zpracování.

V tiráži Váchal shrnuje veškeré důležité informace týkající se díla, dočteme se například o počtu ilustrací, nebo i toho, jak dlouho knížka vznikala: „*Tento román satirický a groteskní, dokončen byl v říjnu, roku 1924. Tuto knihu s 11 starými a 68 původními dřevoryty, vysázel bez rukopisu, vytiskl během osmi set hodin a vydal v 17 exemplářích Josef Váchal, dřevorytec ve Vršovcích, čp. 648.*“

Váchal *Krvavý román* sepsal a vytiskl v roce 1924 v počtu 17 číslovaných výtisků. Kořeny Váchalova zájmu o krvavky se však táhnou o desetiletí dříve. Mezi léty 1910–1915 Váchal několik těchto románů zakoupil do své sbírky.

První část *Krvavého* románu tvoří „odborná“ obhajoba existence lidových, tak zvaných krvavých neboli kolportážních románů, druhou pak Váchalem sepsaný vlastní krvavý román. Váchalův pokus o ideální krvavý román po obsahové i formální stránce vychází ze žánru krváku, avšak inspirují ho i další literární žánry. V románu postupně roste míra konkretizace, stáváme se svědky skutečných událostí,

Dřevoryt z knihy *Krvavý román* vydané nakladatelstvím Paseka v roce 1990 (Sbírka RMaG v Jičíně).

setkáváme se se skutečnými lidmi, např. Annou Mackovou (slečna Kocourková), Josefem Portmonem (hrabě Portman) a Váchalem samotným hned ve třech postavách (Mistr z Vršovic, malíř Fragonard a redaktor Paseka).

Na velkoformátových tiscích se seznámíte s Váchalovým krvákem, a zároveň se dozvíte i o historii kolportážních (krvavých) románů a s Váchalovou sbírkou těchto děl. Součástí výstavy je faksimile tohoto jedinečného díla.

Výstavu můžete navštívit ve výstavní chodbě muzea od 21. ledna do 6. března 2022.

VÝSTAVA Co se tady vlastně našlo? A můžu to vidět?

V letošním roce plánuje jičínské muzeum připravit celkem tři výstavy s archeologickou tematikou. První z nich s názvem „*Co se tady vlastně našlo? A můžu to vidět?*“, naplánovaná na březen a duben, bude věnována výsledkům záchranných terénních výzkumů, které naši archeologové realizovali během roku 2021.

Výstava se pokusí zodpovědět na obvyklou otázku, kterou slychávají naši archeologové při svých výzkumech v regionu. Představeny tak budou nálezy a výsledky archeologických výzkumů jičínského muzea za rok 2021 a výstava zodpoví i otázky, kdy, kde a jak probíhá záchranný výzkum, jaké se používají metody či jak dlouho podobný výzkum vlastně trvá. K vidění budou např. nálezy z průzkumu středověké tvrze v Samšíně, neolitické artefakty nově objeveného sídliště u rondelu v Třeboveticích či soubor barokních svátostek z inventáře hrobů odkrytých u kostela sv. Mikuláše v Nové Pace.

Výstavu můžete navštívit od 11. března do 17. dubna 2022 ve výstavní chodbě muzea.

ZE SBÍREK Svícen s temnou minulostí

Mohlo by se zdát, že všechny předměty v muzejních sbírkách jsou přesně určené, ale zdaleka tomu tak není. Nikdo nezná všechno, a ne vždy pomůže odborná literatura. Ve sbírkách jičínského muzea jsou uloženy dva velmi zvláštní předměty, jejichž specifický tvar i výzdoba nastolují otázku, zda se skutečně jedná o hřbitovní svítilny, jak zní původní určení v muzejní evidenci s datací do 2. poloviny 19. století. Netradiční věžovitý tvar, použití symbolu srdce nad stylizovaným šestiramenným kolem v prořezávaných stěnách i otvor pro svíčku ve vrcholu působí v našem prostředí poněkud cizorodě. V dostupné odborné literatuře se tento typ svícnu neuvádí. Pát-rání po jejich původu však přineslo své ovoce na internetu.

Jedná se o svícny, které jsou typické pro severskou a německou oblast, tedy germánskou kulturu, kde jsou označovány jako Julleuchter (vánoční svícen) nebo také

Turmelechter (věžový svícen). Název byl vytvořen zřejmě až na konci 19. století, nebo na počátku století 20. Jejich historie podle některých zdrojů sahá do 16. století, ale severští národní obrozenci a také romantičtí novopohané 19. století jim přisoudili mnohem starší kořeny, odkazující k předkřesťanské době, kde měly představovat kultovní objekty při oslavách zimního slunovratu, svátku Jule. Odtud tedy Julleuchter. První zmínka se ale objevila až v roce 1888, kdy byl v časopise švédského literárního klubu Runa (založený J. A. Strindbergem) popsán nález svícnu tohoto typu v tamní oblasti Halland, který byl datován do 16. století, tedy do doby, kdy bylo ve Skandinávii rozšířeno používání svíček v domácnostech. Do 16. století, ale i v mladší době byly svíčky luxusním zbožím využívaným ojediněle, a to v kostelích, posléze i v bohatších domácnostech. Podobné archeologické nálezy jsou uloženy také ve sbírkách norských a dánských muzeí.

Vlivem novopohanského prosazování vánočního svícnu jako symbolu slunovratu sehrál svou roli i období nástupu nacizmu a během období Třetí říše v Německu. Nemalou měrou se o to zasloužil také historik Herman Wirth, působící v Nizozemí a Německu, který byl znalcem starověkých náboženství a symbolů, prosazovatelem starobylosti nordické rasy a nacionálním socialistou, který stál u zrodu SS. Zřejmě dopomohl k popularizaci vánočního svícnu v Německu. Jeho symbolika byla upravena pro potřeby nacistické ideologie. K popularizaci přispělo také vydání německého překladu výše zmíněného švédského článku v roce 1933. Od roku 1936 do roku 1945 tak vzniklo velké množství vánočních svícnu Julleuchter, které sloužily k propagaci ideologie SS.

Při bližším prozkoumání obou svícnu z jičínských sbírek skutečně nalezneme na jedné základně nohy dvě specificky

stylizovaná písmena S (propletené Sig runy) odkazující k této temné minulosti.

Vánoční svícny z nacistické éry jsou keramické, neglazované, uvnitř duté, s kruhovým otvorem v základně, připomínající tvarem věž, na vrcholu s otvorem pro jednu svíčku. Kvalitou se velmi liší. Některé jsou vyrobené z plaveného jílu s různými příměsí kamínků, ty nejvyšší pak z kameniny s kvalitním výpalem. Vyráběny byly litím polotovaru do formy, následně ručně začištěny a vypalovány. Na všech čtyřech stranách jsou zdobené symboly vycházejícími ze starogermánských run. Kolo odkazuje na runu Hagalaz, která symbolizuje krupobití (přírodní i krupobití střel v boji) a představuje vždy zásadní zvrat v životě a neštěstí. Srdce pak odkazuje k obnově života, představovat má domov a rodinný krb. Oba symboly společně měly v rámci nacistické ideologie vyjadřovat znovuzrození, mír, vítězství a nikdy neumírající sluneční světlo. Svícen měl být používán pro různé rodinné oslavy a svátky, ale především v době před zimním slunovratem a o svátku Julfest (severský svátek, který měl v době 2. světové války nahradit křesťanské Vánoce v Třetí říši, a byl slaven po dobu 12 dnů kolem slunovratu 21. prosince). Do slunovratu byla svíčka umístěna uvnitř svícnu, každý den se zapalovala jedna nová, a díky prolamovaným stěnám rozehrávala na zdech hru světla a stínu. V den slunovratu pak měla být přemístěna na vrchol svícnu, jako symbol nového slunce.

S výrobou těchto svícnu je spojena porcelánka v německém Allachu, kde je začali vyrábět v roce 1936, a zejména pak její pobočka v koncentračním táboře v Dachau, kam se výroba přesunula v roce 1937 pro značnou vytíženost allašského provozu a kde k výrobě byli nuceni místní vězni. Svícny byly také unikátní v tom, že byly věnovány členům, důstojníkům a příznivcům SS jako vyznamenání a měly být součástí domácích svatyní. Kromě toho dostávali držitelé těchto svícnu speciální krabičku se svíčkou a připojeným dopisem od Heinricha Himmlera.

Po konci 2. světové války a pádu Třetí říše byl provoz v Allachu i jeho pobočkách uzavřen a nikdy nebyl znovu obnoven. Jeho výrobky mají téměř shodné rozměry pohybující se kolem 222 mm na výšku a 111 mm na šířku. Čemuž odpovídají také oba svícny z našich sbírek s rozměry 225 mm a 223 mm výšky a 105 mm a 113 mm šířky. U obou svícnu je patrná jiná kvalita materiálu, jeho zpracování i výpalek. Jeden je vyroben z jemné hlíny bez hrubších příměsí, s kvalitnějším výpalem a dekor je výraznější, zatímco u druhého svícnu byla použita méně kvalitní hlína s hrubší strukturou, dekor je nevýrazný, začištění není dostatečné a výpalek není tak kvalitní. Oba nesou na nožce základny propletené runy Sig.

Tato vtačená nebo rytá značka (značka germánské čistoty) má představovat známku kvality výrobku vyrobeného podle výtvarných návrhů a standardů SS. Pod runami se objevovalo ještě značení závodu, ve kterém byl svícen vyroben, ale nemusí to být pravidlem. Oba svícny z našich sbírek další označení nemají. Velmi ceněné jsou svícny značené velkým písmenem B s runami, což odkazovalo na výrobu v Sudetech na území okupovaného Československa, kde B je zkratkou Bohemia. Jednalo se o několik závodů v okolí Karlových Varů (např. Sedlec a Merklín) a vznikaly na zakázku pro příslušníky SS působící na území Protektorátu v letech 1938–1945. Do dnešní doby mají tyto předměty velkou sběratelskou hodnotu, i když po válce začalo vznikat mnoho kopií.

I přesto lze předpokládat, že oba svícny z jičínské sbírky patří k originálům z období 2. světové války. Po válce se oba svícny zřejmě dostaly do prostředí, kde o jejich původním účelu neměl nikdo povědomí a mohly tak získat novou funkci bez zatížení nacistickou mytologií a ideologií. Svícny však nebyly zřejmě příliš využívány ani původním majitelem, protože uvnitř nenesou žádné stopy očištění. Jeden z nich však nese hojné stopy vosku na povrchu, takže byl využíván jako zajímavý a v našem prostředí netradiční svícen.

Hana Macháčková

NOVÉ PUBLIKACE Muzejní noviny 42/2021 Střevač

V prosinci 2021 vyšlo další číslo Muzejních novin, které se tentokrát věnuje obci Střevač, vsi nacházející se deset kilometrů od města Jičín. Publikace se již tradičně věnuje archeologii, historii, lidové architektuře, památkám a přírodě v katastru obce.

Bohatá historie Střevače začíná již v roce 1339 první písemnou zmínkou, vztahující se ke koupi vsi Ždánice představeným opatovického kláštera, kde je zmíněn Stranyšius Trziewacz z rodu Straníků jakožto svědek. Straníkové ze Stranic a na Trěvači, kteří byli majiteli Střevače až do roku 1584, zde také patrně již v polovině 14. století nechali vybudovat tvrz plnící svůj účel až do konce 17. století. Od roku 1593 je Střevač majetkem pánů starohradských. Po krátké době, kdy Střevač vlastnil Albrecht z Valdštejna, se stala součástí šlikovského panství, a to až do roku 1948. František Josef Šlik nechal v roce 1690 vystavět ve vsi barokní sýpku podle projektu J. B. Matheye, která se stala dominantou obce až do dnešních dob.

Tyto a další zajímavé informace o historii, archeologii, lidové architektuře, památkách a přírodě obce Střevač se dozvíte v novém čísle Muzejních novin, které si můžete zakoupit na pokladně muzea za 30 Kč.

PŘEHLED archeologických výzkumů za rok 2021

Ve průběhu roku 2021 působilo jičínské muzeum ve sféře památkové ochrany archeologických lokalit. Cílem naší organizace bylo předcházet zbytečnému poškozování archeologického dědictví a v případě nevyhnutelných zásahů do terénů obsahujících informace o minulých lidských aktivitách zabezpečit jejich odbornou dokumentaci a vyzdvihnout archeologických nálezů. Hlavním těžištěm tak byl monitoring stavebních aktivit v regionu, kdy bylo provedeno na 250 dohledů, z nichž se ve dvaceti případech ukázalo narušení archeologických situací a byl tak proveden jejich záchranný výzkum. Naši archeologové se tak pohybovali od menších výkopů pro bazény u rodinných domů až po velkoplošné akce při výstavbě továrních hal.

4

Po velkém výzkumu na hradě Kost, který byl ukončen těsně před koncem roku 2020 a kde byly nalezeny doposud neznámé relikt nejstarší stavební fáze hradu včetně brány a mohutné válcové věže typu bergfrit, probíhal přes zimu další větší výzkum na Masarykově náměstí v Nové Pace. Zde byl v souvislosti s rekonstrukcí bývalé školy prozkoumán prostor při jižní straně kostela sv. Mikuláše, kde se rozkládalo etážovité pohřebiště z období středověku a novověku. Bylo odkryto na 250 hrobů, z nichž převážnou většinu tvořily pohřby z 16–18. století a pohřební výbava byla tvořena především předměty osobní zbožnosti, pozůstatky pohřebního oděvu a šperky. V Nové Pace dále probíhaly dohledy nad rekonstrukcí bývalého kláštera paulánů, kde jedinými dochovanými původními kontexty z doby existence kláštera byla kašna s přidruženými valounovými dlažbami uprostřed rajského dvora a větší otopné zařízení v suterénu, které pomocí teplovzdušných kanálků zabudovaných do stěn vytápělo horní místnosti.

Přímo v Jičíně byla při rekonstrukci povrchů dokumentována zádlazba dvora v jezuitské koleji, kde artefakturní náplň tvořily především předměty spojené s působením armády, která objekt dostala k užívání po roce 1773, a ve dvou sondách

„Vánoční nadílka“ v podobě roubené studny či jímky v rýze pro vodovod u Veliše.

byly zachyceny i starší vrstvy, které můžeme spojit s osídlením, které zde bylo před výstavbou kláštera zahájenou v roce 1628 a s požáry, které město postihly hned dvakrát ke konci 16. století. V těsné blízkosti koleje, v ulici Lindnerova, pak byl při výstavbě podzemních kontejnerů zachycen celý soubor nemovitých objektů a konstrukcí včetně klenutého sklepa z pískovcových kvádrů, který dokumentoval vývoj této části bývalé uliční fronty od 14. do začátku 17. století. V rámci výměny povrchů v Čestném dvoře Valdštejnské lodžie bylo zachyceno několik kamenných konstrukcí majících spojitost až s obdobím, kdy samotný letohrádek už chátral a prostor byl v 19. století za Trauttmansdorffů používán již jen k hospodářským účelům.

Dále v Jičíně proběhly dva velkoplošné výzkumy, které zachytily pozůstatky pravěkého osídlení města. První z nich odhalil při novostavbě skladovacího areálu v ulici Průmyslová stopy sídlištních aktivit (zásobní, odpadní a exploatační jámy, doklady dřevěných konstrukcí tehdejších domů) tzv. jordanovské kultury z časného eneolitu (4200–4000 př. n. l.) a několik objektů tzv. slezskoplatěnické kultury z pozdní doby bronzové a starší doby železné (první polovina 1. tisíciletí př. n. l.). Unikátní nálezy pak poskytla první etapa výzkumu vyvolaného stavbou Pavilonu A v jičínské nemocnici, kde bylo zdokumentováno přes sto zahloubených objektů z mladší doby kamenné, konkrétně spadající do kultury s lineární keramikou (5600–5000 let př. Kr.). Z tohoto období se podařilo zachytit půdorys dvou neolitických tzv. dlouhých domů, přidružené jámy různého charakteru a fungovalo zde i několik dílen na výrobu kamenné industrie. Další zachycenou komponentou bylo žárové pohřebiště slezskoplatěnické kultury a bylo odkryto 6 hrobů, které jsou tvořeny souborem různého počtu keramických nádob, z nichž obvykle jedna sloužila jako urna, kam byl vsypán popel zemřelého, ostatní nádoby obsahovaly různé formy milodarů.

Velkoplošný výzkum nedaleko ulice Průmyslová v Jičíně, kde byly zachyceny sídlištní aktivity z počátku pozdní doby kamenné a starší doby železné.

Průzkum středověké úpravně na železnu rudu v obci Ostružno.

Zkoumána byla i středověká šlechtická sídla v regionu, konkrétně zámek Humprecht, kde v rámci revitalizace celého zámku došlo v podlahách v přízemí k dokumentaci dřevěných výztuh stěn a trámy byly pomocí dendrochronologického určení datovány přímo do doby jeho výstavby, tedy do roku 1666. A takřka po celý rok probíhal výzkum někdejší tvrze v Samšíně, kde došlo k celé řadě překvapujících objevů a byly výrazně rozšířeny poznatky o stavebním vývoji tohoto sídla. Byly znovuobjeveny suterénní prostory doposud zasypaných sklepních částí tvrze (o kterých máme zmínky z farní knihy), dále se vně tvrze podařila odhalit zaniklá východní i západní křídla tvrze a nejzásadnějším objevem jsou pozůstatky dřevěného zemanského dvorce ohrazeného valem z druhé poloviny 13. století, který předcházal výstavbě kamenné tvrze ve 14. století.

Z drobnějších akcí stojí určitě za zmínku nález neolitického sídliště kultury s vypíchanou keramikou (4900–4200 př. n. l.) při stavbě hřiště u školy v Ostroměři, další objekty stejného stáří byly zdokumentovány při budování nové železniční výhybny v Bartoušově. Ještě starší neolitické objekty kultury s lineární keramikou pak byly zachyceny v přípojkách inženýrských sítí rodinného domku v Dětenicích a mladší a pozdní stupeň této kultury byl zdokumentován v rýze pro vodovod jen necelých 500 m vzdušnou čarou jižně od rondelu v Třeboveticích. Mladší období pak poskytly výkopy pro ČOV v Údnicích (mladší doba bronzová), bazénu pro rodinný dům v Bradech-Rybníčku (zemědělský pravěk, raný středověk), v základových pasech rodinného domu v Bystřici (zemědělský pravěk), skrývka pro rodinný dům v Kopidlně potvrdila pokračování sídliště z mladší doby železné, v Ostružně byla na ploše rodinného domu zdokumentována středověká úpravně železné rudy včetně pyrotechnického zařízení a vrcholně středověké až novověké nálezy poskytly podpovrchové zásahy při stavbě bazénu na Pecce, veřejného osvětlení v Libáni a kabelů nízkého napětí v Železnici. A úplně posledním objevem těsně před Vánoci byla studna či jímka roubená z masivních dřevěných trámů ve výkopu pro vodovod ve Veliši – Vesci.

Jiří Unger

OSOBNOST František Klobouček

František Klobouček se narodil v Popovicích dne 24. srpna 1911. Od 19. srpna 1939 byl hlášen k pobytu v Jičíně, v domě čp. 75 na Masarykově (dnes Valdštejnovo) náměstí. Dne 13. 1. 1947 se odstěhoval do Drahovic, okr. Karlovy Vary. Dle seznamu členů a příznivců Muzejního spolku v Jičíně, ve kterém byl František Klobouček veden, je v roce 1948 zaznamenáno jeho bydliště v Karlových Varech, v roce 1949 v Českém Dubu.

Poručík pěchoty Karel Klobouček působil za 2. světové války jako dopisovatel Památkového úřadu v Praze, své úřední místo měl v Krajiněském muzeu v Jičíně. „*Ministerstvo školství a národní osvěty jmenovalo podporučíka Frant. Kloboučka úředníkem pro evidenční památkovou službu při jičínském muzeu*“ (Krakonoš, 17. 12. 1939, č. 9, s. 3). Zde pomáhal jako fotograf se shromažďováním fotografického materiálu Jiřímu Trejbalovi. Byl také v úzkém kontaktu s Muzejním spolkem, pomáhal ukrýt obrazy, mapy, busty a knihy z muzejní knihovny, které byly německými úřady zakázány, radil ohledně zbraní a pomáhal je také ukrývat, stejně tak i materiály pěšího pluku Argonského, „*skrytě fotografoval rozličná zařízení a zjevy válečného života a opatřoval tak dokladový materiál*

z doby okupace“ (SOkA Jičín, Muzejní spolek Jičín, kart. č. 2, inv. č. 28). V roce 1942 byl odběratelem periodika Hlas našeho venkova, jehož celý ročník je uložen v knihovně jičínského muzea (adresát P.T. Frant. Klobouček, dopisovatel Pam. úřadu, Jičín, Valdštejnské nám.).

V roce 1943 byla vypsána soutěž s názvem *Jičínsko čočkou fotoamatérů*. Informace o soutěži byla uveřejněna v místním periodiku Hlas našeho venkova, odkud zprávu přejala další časopisy (Fotografický obzor...). Soutěže se zúčastnilo pouze 7 soutěžících, kteří ale přispěli celkovým množstvím 518 ks fotografií. Mezi oceněnými byl i František Klobouček.

Ve sbírce pozitivů a negativů jičínského muzea se nachází pět různě obsáhlých souborů fotografií, jejichž autorem je právě František Klobouček. První z nich zahrnuje snímky zachycující stavby v Jičíně a v blízkém okolí (Zebín, lodžie, Popovice...) v letech 1941-43, jedná se o ca 60 ks fotografií. V druhém souboru je obsaženo 92 záběrů z nedaleké Železnice. Dále je ve sbírce 109 ks fotografií z jičínského hřbitova, které byly pořízeny v roce 1943, ze stejného roku jsou i fotografie z Židovského hřbitova

na okraji Jičína, v Sedličkách. František Klobouček je též autorem 136 snímků zachycujících rekvizici zvonů z jičínského okresu v době 2. sv. války. V roce 1941 bylo v protektorátu Čechy a Morava vydáno vládní nařízení, které se týkalo odevzdávání zvonů. Jako příloha tohoto nařízení vyšla prováděcí vyhláška *Pokyny pro odevzdání zvonů*, která následně upřesnila, že nařízení se vztahuje na všechny zvony z bronzu a účel zvonu nerozhoduje. Nařízení tak zahrnovalo zvony nejen kostelní a klášterní, ale též hřbitovní, v sadech, na školách a jiných církevních a profánních budovách. Odebrané zvony byly shromažďovány nejprve v okresních a následně ve dvou ústředních sběrných zvonů. Zvony z našeho okresu byly svázeny do Jičína, na dvůr fy Stumpf v Jungmannově ulici, a následně železniční dopravou převezeny na další místo určení – do ústřední sběrný v přístavu Maniny v Praze 8. František Klobouček zvony na jičínském shromaždišti ještě před jejich dalším transportem v roce 1942 pečlivě zdokumentoval a díky tomu máme dnes možnost částečně zhodnotit stav zvonového fondu do roku 1942.

Jana Kořínková

5

Zvony zrekvírované za 2. světové války. Shromaždiště na dvoře firmy Stumpf v Jičíně. Foto Fr. Klobouček, 1942 (Sbírka RMaG v Jičíně).

Jičín, před kostelem sv. Jakuba. Na voze zvony Jakub, Marie a Ludmila (zleva). Foto Fr. Klobouček, 11. 3. 1942 (Sbírka RMaG v Jičíně).

STALO SE PŘED 100 LETY zima 1922

2. ledna řešila Městská rada stížnost na metaře, kteří „nechtějí poslouchati Miščuka, žádného radního a i starostu. Na ulici se baví a nic nedělají.“ • 9. ledna uspořádala Francouzská Alliance Moliérův večer, jehož součástí byla přednáška, sehrány byly tři scény z Moliérových veseloher. „Zdařilý večer byl doplněn ukázkami současné francouzské hudby XVII. století.“ • Městské lázně byly na začátku roku, stejně jako v obdobích předcházejících, ztrátové. „Naříká se, že obecnostvo lázně málo navštěvuje.“ Návštěvníky odrazoval vysoký poplatek za koupele, přičemž si každý musel přinést sám vše, co je ke koupeli potřeba. „Přineste si všechno s sebou. – ale kterak přinést s sebou radost a chuť pobytu do míst hygienicky i esteticky tak nezdravých?“ • 18. února se konal Vše-sportovní karneval Sportovního klubu ve dvoraně sokolovny. „Vydařil se opět, jak se ostatně dalo předpokládati, znamenitě, a byla to nesporně jedna z nejlepších zábav letošního masopustu.“ • V továrně na voňavky a kosmetiku firmy Julius Beyšoves a spol. došlo k tragické smrtelné nehodě. Dělnici Anně Velebové se při neopatrném přiblížení se ke dvířkům kotle vznaly šaty, a i přes usilovnou snahu ostatních zaměstnanců, kteří se snažili plameny uhasit, utrpěla těžké popáleniny a po převozu do nemocnice mladá dívka zemřela. • Sportovní klub Jičín ve snaze podpořit zájem pro sport v řadách jičínské mládeže, se usnesl na své schůzi, aby dětem do 10 let byl povolen vstup na sportovní podniky zcela

bezplatně, pouze na průkaz za tím účelem vydané legitimace. • Krakonoš ze dne 19. března píše o neshodě odboru Klubu československých turistů v Jičíně a Spolku turistů. V roce 1920 obdržel odbor KČST z Prahy barvu spolu se žádostí, aby označil Prachovské skály. Podle dohody nabídl odbor Spolku turistů 5 kg bílé a červené barvy, aby označil dle platného ustanovení touto barvou hlavní trasu z Jičína přes Holín a Prachov a dále do skal. Trasu z Jičína k Prachovským skalám Spolek turistů v roce 1920 dle úmluvy označil červenou barvou, avšak následující rok úmluvu porušil a trasu

z Prachova k 1. pohovce označil modře, Zelenou roklí zeleně a v Horním Lochově vedl červenou značku po cestě, na které se oba spolky nedohodly a po které nikdo nikdy nechodil do skal a ani do penzionátu (Hotel Šikmá věž). Odbor KČST potvrzuje zmatenost značení Spolku turistů na příkladu skupiny návštěvníků z Prahy, která se držela červeného značení, po kterém sice obešla celé Prachovské skály, ale krásu hlavních partií skal nespatriřla. Náprava značení nebyla snadná.

Gabriela Brokešová

Jičín, interiér městských lázní, foto Josef Pícek, před 1915 (Sbírka RMAg v Jičíně).

Restaurování periodika Krakonoš

V minulém roce Regionální muzeum a galerie v Jičíně zažádalo o dotaci Ministerstva kultury ČR Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví – Preventivní ochrana před nepříznivými vlivy okolí na restaurování regionálního periodika Krakonoš. Konkrétně se jednalo o šest svazků, které byly z celého souboru nejvíce zasažené a zároveň se jednalo o jedny z nejstarších ročníků tohoto periodika.

Regionální periodikum Krakonoš začalo vycházet v roce 1872 a jeho zakladatelem a vydavatelem byl A. Čapek, který noviny vydával do roku 1875. Poté bylo vydávání Krakonoše ukončeno. Krakonoš začal opět vycházet v roce 1879 a tentokrát se jeho vydávání ujal Ladislav Sehnal, jenž byl i jeho redaktorem a od roku 1881 i tiskařem. Od poloviny roku 1896 do roku 1907 byl majitelem, vydavatelem, redaktorem i tiskařem B. Outrata a poté v letech 1908–1914 Karel Hylský. V době první světové války se Krakonoš odmlčel a znovu byl obnoven v roce 1918 K. Hylským. V roce 1919 se jeho vydavatelem a redaktorem stal J. Madla-fousek. Krakonoš vycházel až do roku 1941.

Pro restaurování jsme vybrali svazky vykazující nejhorší fyzický stav, kdy byla zásadně poškozena jak vazba, tak i vnitřní blok, ze kterého vypadávaly jednotlivé listy i celé složky. Restaurování se ujal Mgr. BcA. Radomír Slovík, s nímž jičínské muzeum dlouhodobě spolupracuje.

Před samotným restaurováním došlo k průzkumu fyzického stavu a míry poškození. Měření pH papíru průměrně ukázalo hodnotu 4,4 stupně. Tato nízká hodnota ukazuje na nízkou kvalitu vstupní suroviny při výrobě papíru a probíhající kyselou hydrolyzu (zežloutnutí a zkrěhnutí papíru, vysoká kyselost). Následně došlo k oddělení knižní vazby od bloku, k rozebrání bloku a jeho mechanickému čištění. Dále proběhlo mokré čištění papíru a jeho neutralizace. Po procesu odkyselení byla při kontrolním měření zjištěna hodnota pH papíru 6,7, což je hodnota dostačující k zajištění bezpečného uložení dokumentů. Další fází restaurování bylo doklízování papíru a doplnění ztrát papírové podložky pomocí japonského papíru. Zrestaurované dvoulisty pak byly sestaveny do původních složek a sešity podle původního schématu. Propojení vazby s blokem bylo zajištěno podlepením přidešti předsádky na vnitřní stranu desky vazby za pomoci pšeničného škrobu.

Zrestaurované svazky periodika Krakonoš tak mohou být bezpečně uloženy v depozitáři jičínskému muzea a dále sloužit jak pro externí badatele, tak i pro odborné zaměstnance muzea. V dalších letech se chystáme nechat zrestaurovat další ročníky tohoto cenného regionálního periodika.

Gabriela Brokešová

Jičín, válcový mlýn Václava a Stanislava Grosse, 20. léta 20. století, foto Antonín Brožek (Sbírka RMaG v Jičíně).

STARÉ JIČÍNSKÉ ŽIVNOSTI Mlynáři

Historie společenstva mlynářů spadá do 60. let 19. století. Jeho existenci lze potvrdit již roku 1864. Od roku 1884 fungovalo společenstvo společně s pekaři a pernikáři a to až do roku 1913, kdy se mlynáři definitivně osamostatnili.

Na valné hromadě společenstva 26. 2. 1939 připomněl tehdejší starosta Josef Zelinka historii samostatné jičínské organizace. Vyzdvihl význam bartoušovského mlynáře Václava Vorla, prvního starosty odborného společenstva mlynářů, na jehož hlavní popud došlo k rozdělení mlynářů a pekařů. Jeho náměstkem byl tehdy zvolen majitel mlýna a cihelny v Jičíně Bohuslav Mareček. Zvolený výbor si stanovil členské poplatky, mzdy mlynářského personálu a upravil odměnu za mletí a šrotování.

V průběhu existence společenstva došlo k několika změnám v oficiálním názvu. V roce 1933 se novým předsedou stal milíčevský mlynář Josef Zelinka, což se projevilo i v názvu společenstva: *Společenstvo mlynářů pro správní okres jičínský se sídlem v Miličevsi*.

Ke společenstvu se v roce 1932 hlásilo 78 členů a v jeho obvodu se nalézalo 74 mlýnů na pohon vodní, 3 mlýny na pohon elektrický a 1 na plyn. Ve 42 mlýnech byly pomocné motory většinou elektrické. Ke společenstvu náležely i 2 elektrické šrotovnické. Organizace pravidelně pořádala každoroční výroční valné hromady, na kterých byly čteny a odsouhlaseny zprávy o činnosti, zprávy účetní, pokladní a revizní. Dále zde byl schvalován roční rozpočet společenstva a stanovena výše členských příspěvků.

Hlavními tématy schůzí byla snaha všech mlynářských korporací o snížení daně z vodní síly, což naráželo na odpor ministerstva financí, dále spory, prohry a vítězství na úředních jednáních jednotlivých mlynářů apod. V roce 1932 byla spotřeba všech

mlýnů společenstva cca 800 000 kWh, což představovalo 520 000 Kč.

Mlynáři také žádali zakázat odběr vody kýmkoliv a kdekoliv a odstranit veškerá zalévací zařízení. S tím souvisela i snaha vytvořit odbočku *Vodosvazu pro povodí řeky Cidlina, Javorky a Bystřice*. Účelem této odbočky měla být ochrana práv mlynářů na těchto řekách. Mlynáře velmi ohrožovaly regulační a meliorační práce, což často brali jako základní porušování vodních práv jejich mlýnů.

Na začátku roku 1940 čítalo společenstvo 70 členů. V mlýnech bylo zaměstnáno 56 mlynářských dělníků, 23 učňů a 4 síly účetní. Ve společenstvu se nacházely 4 výměnné stanice a 2 koncesované šrotovnické. Mlynáři během války přispívali na německý Červený kříž a řešili přísná nařízení a kontroly německých úřadů. Mnoho malých mlýnů bylo v letech 1941–1943 zavíráno, ale díky zásahu předsednictva společenstva se podařilo mnohé od uzavření ochránit.

Po válce poděkoval předseda Stanislav Straka všem svým kolegům za jejich statečnost v době, kdy bylo přísně trestáno mletí načerno. Mnozí z nich pomáhali lidem každým centem obilí semletým načerno a vystavovali sebe i své blízké nejpřísnějším trestům. Mnoho mlynářů bylo perzekuováno pokutami i žalářováním. Ve vězení skončilo 9 místních mlynářů. Po roce 1945 se nejenom místní mlynáři snažili otevírat za války zastavené a uzavřené mlýny, což často nevedlo ke zdárnému konci.

Poslední zápis z výborové schůze je datován k 5. 5. 1947 a 4. 10. 1947 byla také uzavřena kniha pokladní. Téhož roku se jičínské společenstvo včlenilo do *Společenstva mlynářů v Turnově* a tím se uzavřela jeho samostatná existence.

Hana Fajstauerová

KRÁTCE Z MUZEJA

V posledním čtvrtletí roku 2021 vystavovali naši zaměstnanci na několik zahraničních stáží – do Banskobystrického kraje na Slovensko, do Budapešti a také do Zalaegerszegu v Maďarsku. Tyto zahraniční stáže byly financovány z programu Erasmus+ („Královéhradecký kraj – dva roky vzdělávání“).

20. října 2021 se konalo slavnostní otevření stavby nového depozitáře v Robousích u Jičína. Střihání pásky se zúčastnila také Mgr. Martina Berdychová (náměstkyně hejtmanky Královéhradeckého kraje) a Bc. Pavel Bulíček (náměstek hejtmanky Královéhradeckého kraje).

Během listopadu jsme do nového depozitáře v Robousích přestěhovali sbírkové předměty, které byly do té doby uloženy v prostoru depozitáře v Soudně.

Na konci října se Michal Babík účastnil burzy česko-polských projektů v polském Walbrzychu. Výsledkem této burzy je pokus o navázání partnerství s Muzeem Tkactwa v Kamienné Gorze, o kterém v současné době jednáme.

Naše muzeum se bude účastnit doprovodného programu generální konference ICOM, která se uskuteční v Praze na konci srpna 2022. Praha se v tu dobu stane hlavním městem všech světových muzejníků.

Jičínské muzeum podalo v závěru roku 2021 žádost o dotaci na Ministerstvo kultury ČR, jejímž předmětem je pořízení automatického popisovacího stroje pro evidenci archeologických nálezů. Výsledky grantu budou známy v první polovině letošního roku.

Jičín, mlýn Antonína Marečka, 20. léta 20. století, vyvoláno z deskového negativu Antonína Brožka (Sbírka RMaG v Jičíně).

UDÁLOSTI V OBRAZECH

Vernisáž vánoční výstavy Perličkové ozdoby z Poniklé.

Vernisáž vánoční výstavy Perličkové ozdoby z Poniklé.

Prosincová vernisáž výstavy Michail Ščigoľ: Deníky F. K. v zámecké galerii.

Prosincová vernisáž výstavy Michail Ščigoľ: Deníky F. K. v zámecké galerii.

Jičínští archeologové na zahraniční stáži v rámci programu Erasmus+ v Budapešti.

Zahraníční stáž zaměstnanců muzea v Göcseji Múzeum v maďarském Zalaegerszegu v rámci programu Erasmus+.

Jičínští archeologové na zahraniční stáži v rámci programu Erasmus+ v Budapešti.

Zahraníční stáž zaměstnanců muzea v Göcseji Múzeum v maďarském Zalaegerszegu v rámci programu Erasmus+.

Vernisáž výstavy malíře Vladimíra Silovského.

VÝSTAVY & PŘEDNÁŠKY

**leden–březen
2022**

VÝSTAVY

GALERIE

Lidé odvedle – neobvyklý výlet do světa lidí s hendikepem

(11. 2. – 10. 4. 2022)

Michail Ščigoľ: Deníky F. K.

(10. 12. 2021 – 30. 1. 2022)

VÝSTAVNÍ CHODBA

Krvavý román Josefa Váchala

(21. 1. – 6. 3. 2022)

Co se tady vlastně našlo? A můžu to vidět?

(11. 3. – 17. 4. 2022)

AKCE

Krvavý román – loutkové představení Divadelního spolku LOKVAR

(5. 3. 2022 od 19 hodin v Konferenčním salonku)

Více informací na www.muzeumhry.cz a Facebooku. Změna akcí vyhrazena.

HURÁ, MUZEUM! Čtvrtletník Regionálního muzea a galerie v Jičíně 1|2022

Registrováno MK ČR pod číslem E 21762

Vydává: Regionální muzeum a galerie v Jičíně, Valdštejnovo náměstí 1, 506 01 Jičín

Tel.: +420 493 532 204, e-mail: muzeumhry@muzeumhry.cz, www.muzeumhry.cz

Otevírací doba muzea a galerie: leden–březen út–pá 10–16 hod., so–ne 9–17 hod.

Redakce: Gabriela Brokešová

Fotografie: RMaG v Jičíně, Sběrka RMaG v Jičíně, Ondřej Březovský

Grafická úprava: Jakub Novotný, jn@cr8.cz

Tisk: Tiskárna Irbis – Jiří Uhlíř, Liberec, uzávěrka čísla: 19. 1. 2022

Toto číslo by nevzniklo nebýt podpory města Jičína.